

EEN WEG VINDEN IN HET DOOLHOF VAN DESINFORMATIE: EEN UITGEBREIDE GIDS

Deze gids is ontworpen in het kader van [FERMI](#) (Fake nEws Risk Mltigator) [Project 101073980], een Horizon Europe-project dat de oorzaken, verspreiding en implicaties van desinformatie en fake news onderzoekt en probeert te bestrijden. Deze gids is voornamelijk geïnspireerd door en afgeleid van de inzichten die werden bekomen tijdens de FERMI-webinar "A dive into the societal landscape of disinformation - Balancing between Law Enforcement and Fundamental Rights to Increase Digital Trust" dat plaatsvond op 23/02/2024.

Het doel is om de lezer te voorzien van basiskennis en hulpmiddelen om de complexe wereld van desinformatie te begrijpen. Deze gids wordt idealiter gelezen voor of na het bekijken van de webinar-opname (te vinden op de [FERMI website](#)) en biedt zo een uitgebreid pakket dat diepgaande kennis verschaft, begrip bevordert en kritisch engagement met het onderwerp desinformatie aanmoedigt.

PARTNERS

DESINFORMATIE BEGRIJPEN

Desinformatie is een complex fenomeen. De complexiteit ervan ligt niet alleen in de uitdagingen om het correct te definiëren, maar ook in de manier waarop het zich manifesteert en invloed heeft op de sociale structuren van elke samenleving. Desinformatie is geen nieuw fenomeen, maar de digitale technologieën die betrokken zijn bij online desinformatie zijn recentelijk ontstaan en hebben bijgedragen aan een exponentiële toename van de impact van desinformatie. Van propagandatechnieken tot algoritme-gedreven groei van onjuiste verhalen op socialemediaplatforms, de strategieën en het bereik van desinformatiecampagnes zijn aanzienlijk geëvolueerd. In de digitale samenleving waarin we leven, vertroebelt het complexe web van desinformatie, misinformatie en malinformatie verder het landschap van toegankelijke informatie. Er moet nadruk worden gelegd op de intentie achter de verspreiding van valse informatie, omdat dit het onderscheidende kenmerk kan zijn.

Er zijn subtiele verschillen tussen deze begrippen, met de focus op de intentie achter de verspreiding van de valse informatie. Misinformatie, in tegenstelling tot desinformatie, wordt verspreid zonder kwaadaardige bedoelingen, vaak voortkomend uit misverstanden of miscommunicatie. Malinformatie daarentegen omvat de verspreiding van waarheidsgetrouwe informatie met de intentie om schade aan te richten. Het begrijpen van deze verschillen en de respectievelijke uitdagingen bij het definiëren en traceren van desinformatie is essentieel voor het ontwikkelen van effectieve strategieën om de impact ervan te beperken en de inspanningen van individuen, organisaties en overheden te sturen bij het beschermen van de integriteit van informatie.

HET JURIDISCHE LANDSCHAP ROND DESINFORMATIE

Het definiëren van desinformatie is beladen met uitdagingen zowel binnen als buiten de Europese Unie. Ondanks diverse beleidsdocumenten en pogingen tot het creëren van een gemeenschappelijk begrip, bestaat er geen universele overeenstemming over wat desinformatie precies inhoudt. Er zijn wel verschillende beleidsdocumenten uitgewerkt, waarin we een definitie van desinformatie kunnen vinden die meermaals wordt gebruikt in het beleid. Desinformatie wordt beschreven als "verifieerbare valse of misleidende informatie die wordt gecreëerd, gepresenteerd en verspreid voor economisch gewin of om het publiek opzettelijk te misleiden, en die publieke schade kan veroorzaken".¹ Dit gebrek aan consensus compliceert niet alleen juridische en regelgevende inspanningen, maar kan ook internationale samenwerking in de strijd tegen de verspreiding van desinformatie belemmeren. Door deze veelgebruikte definitie van desinformatie kort te analyseren, worden de nuances van desinformatie duidelijk, alsook de moeilijkheden bij het traceren en onderscheiden van andere vormen van valse of misleidende inhoud.

¹ European Commission, *Action Plan against Disinformation* (Joint Communication to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, 2018), p. 1. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/GA/TXT/?uri=CELEX:52018JC0036>

UITDAGINGEN BIJ HET JURIDISCH DEFINIËREN VAN DESINFORMATIE

Desinformatie, in tegenstelling tot andere vormen van illegale of schadelijke inhoud, wordt vaak verward met legale inhoud, waardoor er een risico op onbedoelde neveneffecten ontstaat. Bovendien is het moeilijk te beoordelen of er een intentie om economisch gewin te behalen of het publiek te misleiden is, en moet er onderscheid worden gemaakt tussen kwaadwillende desinformatie-actoren en individuen die per ongeluk valse informatie delen. Daarnaast kunnen deze acties/intenties meestal niet worden teruggeleid naar één enkele actor, maar naar een veelheid van actoren.

Het beoordelen van de potentiële publieke schade, zoals een negatieve invloed op democratische processen, is zeer uitdagend. Het identificeren van wat vals (of misleidend) is, vereist een zorgvuldige beoordeling van de context en omstandigheden, wat met name online bijzonder moeilijk kan zijn.

Daarnaast vereist het vaststellen van de valsheid of misleidende aard van informatie een nauwgezette evaluatie van de context en omstandigheden, een taak die vooral in de online omgeving moeilijk wordt. Deze complexiteiten en het gebrek aan consensus over een definitie van het fenomeen zorgen voor aanzienlijke moeilijkheden bij het creëren van gestandaardiseerde juridische maatregelen om desinformatie te bestrijden. Bij het bestrijden van desinformatie moeten de bescherming van fundamentele rechten en democratische waarden centraal staan.

Artikel 51.1 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie verplicht dat beperkingen op rechten en vrijheden die door het Handvest worden erkend, juridisch moeten worden vastgesteld, essentieel en evenredig moeten zijn, en de kern van die rechten moeten respecteren. Dergelijke beperkingen zijn alleen toegestaan als ze noodzakelijk zijn om doelstellingen van algemeen belang te bereiken die door de EU worden erkend, of om de rechten en vrijheden van anderen te waarborgen. Volgens de rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Unie (HvJ-EU) en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) moeten wetten die beperkingen opleggen toegankelijk, duidelijk en niet-discriminerend zijn, en ervoor zorgen dat elke beperking van fundamentele rechten voorspelbaar is en gerechtvaardigd wordt door een legitiem algemeen belang, zoals nationale veiligheid of criminaliteitspreventie.

EU-BELEID ROND DESINFORMATIE

De Europese Unie heeft de dreiging die uitgaat van desinformatie erkend, wat heeft geleid tot de ontwikkeling van verschillende strategieën om deze tegen te gaan. Opmerkelijke initiatieven zijn onder meer het "European Action Plan against Disinformation" (Europees Actieplan tegen Desinformatie), dat tot doel heeft de capaciteit van de EU te versterken om desinformatie te identificeren en tegen te gaan, samenwerking en gezamenlijke reacties aan te moedigen, alsook de private sector te mobiliseren om zich te verbinden maatregelen tegen desinformatie te nemen en de maatschappelijke weerbaarheid te verbeteren. De Gedragscode inzake Desinformatie hanteert een meer gerichte benadering door technologiebedrijven te betrekken bij inspanningen om de verspreiding van desinformatie te verminderen. De Gedragscode richt zich specifiek op online platformen en de reclame-industrie. Dit kan worden beschouwd als een zelfregulerend kader, met engagementen om desinformatie te bestrijden door middel van verschillende maatregelen zoals het vergroten van transparantie, het promoten van betrouwbare inhoud en het versterken van gebruikers.

RISICO'S BIJ HET REGULEREN VAN DESINFORMATIE - GEVOLGEN VOOR FUNDAMENTELE RECHTEN

Het opstellen van wetgeving die desinformatie effectief bestrijdt zonder inbreuk te maken op de vrijheden brengt aanzienlijke uitdagingen met zich mee. Juridische debatten binnen de EU gaan vaak over het vaststellen van de drempel waarboven regelgevende maatregelen nodig zijn om publieke belangen te beschermen zonder te vervallen in censuur of schending van rechten.

Desinformatie kan worden beschouwd als een vorm van meningsuiting, zij het potentieel schadelijk. De noodzaak om desinformatie te reguleren heeft raakvlakken met fundamentele vrijheden en privacybelangen. Het beperken van desinformatie onder het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en het EU-Handvest van de Grondrechten vereist een delicaat evenwicht om te voorkomen dat inbreuk wordt gemaakt op het recht op vrijheid van meningsuiting, wat alleen is toegestaan voor legitieme publieke belangen. Deze pogingen brengen echter aanzienlijke risico's met zich mee, waaronder de mogelijkheid van brede of vage definities die legale meningsuiting onrechtmatig beperken, wat leidt tot een chilling effect waarbij individuen zichzelf censureren uit angst voor sancties. Bovendien kunnen de inspanningen van wetshandhavingsinstanties om desinformatie-actoren op te sporen voor misdaadpreventie of onderzoek, gevolgen hebben voor de privacy en het recht op gegevensbescherming. De EU beschermt deze rechten sterk met de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG of GDPR) en de Law Enforcement Directive (Wetshandhavingsrichtlijn), waardoor bezorgdheid ontstaat over massasurveillance en onevenredige toegang tot en bewaring van gegevens. Dit risico op surveillance, vooral wanneer het gaat om gevoelige informatie zoals politieke meningen of religieuze overtuigingen, versterkt nog het chilling effect op de vrijheid van meningsuiting en onderstreept de complexe wisselwerking tussen het waarborgen van publieke belangen en het beschermen van individuele rechten.

BALANS: NAVIGEREN TUSSEN BESTRIJDING VAN DESINFORMATIE EN BESCHERMING VAN GRONDRECHTEN

Hoewel de EU-wetgeving desinformatie niet rechtstreeks reguleert, is de Digital Services Act (DSA) gericht op het beperken van desinformatie door middel van samenwerking tussen online platforms, zoekmachines en overheidsinstanties. Very Large Online Platforms (VLOP's) en Very Large Search Engines (VLOSE's) zijn gemachtigd om systeemrisico's te beoordelen, vooral diegene die het maatschappelijk discours en de openbare veiligheid beïnvloeden, en de nodige risicobeperkende maatregelen te implementeren. Dit omvat ook het geven van prioriteit aan reacties op "trusted flaggers", die wethandhavingsautoriteiten kunnen zijn. Er zijn echter uitdagingen, bijvoorbeeld, zoals eerder vermeld, het ontbreken van een uniforme EU-definitie van desinformatie, waardoor VLOP's en VLOSE's een aanzienlijke discretionaire bevoegdheid hebben bij het nemen van risicobeperkende maatregelen en het gebruik van geautomatiseerde moderatie-instrumenten. Dit doet op zijn beurt vragen rijzen over de grondrechten, met inbegrip van de noodzakelijkheid en evenredigheid van maatregelen die deze rechten zouden kunnen beperken. De regulering van content moderation tussen publieke en private entiteiten moet ervoor zorgen dat de grondrechten worden gerespecteerd, door transparantie en eerlijkheid te integreren in takedown-maatregelen. Daarnaast is het essentieel om een onafhankelijk toezichtsmechanisme in te stellen om de samenwerking op het gebied van content moderation in evenwicht te brengen en te beschermen tegen de schending van grondrechten.

Wetshandhavingsinstanties moeten desinformatie binnen de grenzen van de wet benaderen, met inachtneming van fundamentele rechten en democratische waarden. Een betere bescherming van gevoelige persoonlijke gegevens is een cruciale stap gezien de indringende mogelijkheden van surveillancetechnologieën. Alle maatregelen om desinformatie te bestrijden moeten duidelijk en voorspelbaar zijn om te voorkomen dat ze te ver gaan, met een duidelijke, zij het indirecte, link naar de legitieme doelen die ze beogen te bereiken, waarbij proportionaliteit ten opzichte van de ernst van de dreiging gewaarborgd moet zijn.

DE BREDERE MAATSCHAPPELIJKE IMPACT VAN DESINFORMATIE

Zoals hierboven is geanalyseerd, begint een van de grootste uitdagingen waar we voor staan, met het fenomeen desinformatie al bij het begin, namelijk het vaststellen van een uniforme definitie van het begrip. Deze moeilijkheid komt voort uit de verschillende methoden waarmee informatie kan worden vervormd om verkeerd te informeren, naast de inhoud zelf. Er is dus een genuanceerder begrip van desinformatie nodig. Desinformatie is een geduchte kracht die bijdraagt aan wat in toenemende mate bekend staat als 'informatiestoornis'. Informatiestoornis omvat een reeks complicaties die te maken hebben met de manier waarop informatie wordt gecreëerd, gedeeld en ontvangen, vooral in het digitale tijdperk. Het wordt gekenmerkt door de verspreiding van verkeerde informatie, desinformatie en desinformatie.

Informatieverstoring is niet alleen een technische kwestie, maar ook een maatschappelijke kwestie waarbij emotionele en psychologische kwetsbaarheden worden uitgebuit. De essentie van desinformatie ligt in de intentie om de informatieruimte op verschillende manieren te verzwakken, niet alleen door het verspreiden van valse inhoud, maar ook door de dingen die onvermeld blijven. De negatieve invloed van desinformatie op de samenleving is niet noodzakelijkerwijs de inhoud of de leugen zelf, maar het vermogen om zich te verspreiden en ingebed te raken in het publieke discours.

De reikwijdte van desinformatie strekt zich uit tot in het domein van de journalistiek, waar manipulatie van de media en redactionele omissies de verhalen en daarmee de publieke opinie kunnen vormen. Het effect van desinformatie is diepgaand omdat het niet beperkt is tot het onmiddellijke effect van valse verhalen, maar ook de erosie van het maatschappelijk vertrouwen op de lange termijn omvat. Als samenlevingen herhaaldelijk worden blootgesteld aan gemanipuleerde inhoud, wordt de basis van een geïnformeerde dialoog ondermijnd, wat kan uitdeinen op de publieke consensus/perceptie.

Desinformatie kan een directe bedreiging vormen voor de democratie door bijvoorbeeld het manipuleren van verkiezingsprocessen, het verspreiden van valse verhalen over publieke figuren en het beïnvloeden van het beeld dat burgers van regeringen hebben. Indirect kan het leiden tot problemen met de openbare veiligheid door het verspreiden van valse informatie over gezondheids crisissen of het stimuleren van gewelddadige acties/gedragingen.

JOURNALISTIEK, MEDIA EN HET PUBLIEKE DISCOURS

Het digitale tijdperk heeft ernstige gevolgen gehad voor de journalistiek en de mediaconsumptie. We zien een verschuiving naar sociale media als belangrijkste nieuwsbron en dit heeft op zijn beurt geleid tot een crisis in de traditionele bedrijfsmodellen van de media, waardoor veel mediakanalen in een hachelijke situatie terecht zijn gekomen. De opkomst van sociale media als primaire nieuwsbron heeft geleid tot een toenemende concurrentie om de aandacht van het publiek en dit gaat vaak ten koste van de journalistieke integriteit. Als reactie hierop passen journalisten en mediaorganisaties nieuwe strategieën toe om desinformatie te bestrijden, waaronder factchecking-diensten en onderzoeksjournalistiek. Verder wordt er een groeiende trend van nieuwsvermijding gemeld, wat duidt op maatschappelijke uitputting door de huidige overvloed aan informatie. Deze vermijding is verontrustend en vormt niet alleen een uitdaging voor de journalistiek, maar ook voor het weefsel van democratische en politieke betrokkenheid.

DESINFORMATIE BESTRIJDEN: EEN VEELZIJDIGE AANPAK

Het juridische en maatschappelijke kader voor het aanpakken van desinformatie is een landschap in ontwikkeling. Het weerspiegelt de voortdurende strijd om te navigeren op het snijvlak van technologie, wetgeving, grondrechten en democratische waarden in het digitale tijdperk. De omgeving waarin desinformatie gedijt is ingewikkeld en maakt gebruik van de onderliggende kwetsbaarheden binnen samenlevingen. Desinformatie bestaat niet in een vacuüm, desinformatiestrategieën zijn op maat gemaakt om maatschappelijke kwetsbaarheden/kloven te identificeren en uit te vergroten, of die nu politiek, economisch, cultureel enzovoort zijn. Door reeds bestaande vooroordelen en ongelijkheden te echoën en te verergeren, vindt desinformatie een vruchtbare voedingsbodem. Er is een wisselwerking tussen offline en online kwetsbaarheden, dus alle bestrijdingsinspanningen moeten op beide gebieden gericht zijn om effectief te zijn.

GEZAMENLIJKE INSPANNINGEN EN TOEKOMSTIGE RICHTINGEN

Technologie vergemakkelijkt inderdaad de verspreiding van desinformatie, maar biedt ook hulpmiddelen om die tegen te gaan. Artificiële intelligentie en machine learning algoritmen kunnen verschillende vormen van desinformatie steeds nauwkeuriger opsporen en markeren. Het vertrouwen op technologie om inhoud te filteren roept echter ethische bezwaren op over censuur en de mogelijkheid van vooringenomenheid in algoritmische besluitvorming. Effectieve benaderingen om desinformatie tegen te gaan moeten daarom opereren op het snijvlak van digitale en maatschappelijke weerbaarheid. Dit suggereert dat de behoefte aan mediageletterdheid en kritische denkvaardigheden en ook initiatieven op het gebied van factchecking van het grootste belang zijn bij het opbouwen van een kritische en geïnformeerde digitale burger. Het aanpakken van de complexiteit van desinformatie vereist een veelzijdige aanpak. Het vraagt om een 'hele maatschappelijke aanpak' waarbij gezamenlijke inspanningen worden geleverd vanuit verschillende lagen van de samenleving en vanuit zowel de publieke als de private sfeer, inclusief de overheid, technologiebedrijven, het maatschappelijk middenveld en de media. De roep om identificatie en bewustwordingsmaatregelen, conceptuele duidelijkheid rond vertrouwen en betrouwbaarheid, en op maat gemaakte reacties op verschillende aspecten van het desinformatieprobleem wordt alleen maar groter. Tegelijkertijd moet er, hoewel regelgeving van vitaal belang is, een goed evenwicht zijn tussen het implementeren van regelgevende maatregelen om desinformatie te bestrijden en ervoor te zorgen dat dergelijke maatregelen de vrijheid van meningsuiting niet onderdrukken en/of leiden tot buitensporige overheidscontrole over media en informatie. Als we een veerkrachtig informatie-ecosysteem in onze samenlevingen willen bevorderen, moeten we vertrouwen op gezamenlijke en intersectionele inspanningen die onderwijs, degelijke journalistiek en mediageletterdheid, en een ethisch wettelijke kader op de voorgrond plaatsen.

DE WEG VOORWAARTS UITSTIPPELEN

Het uitdagende landschap van desinformatie zal zich samen met de technologische vooruitgang blijven ontwikkelen. Daarom is investeren in onderwijs en in innovatie op het gebied van detectie cruciaal om de impact van desinformatie te beperken. Het aanpakken van desinformatie is een doorlopend proces dat aanpassingsvermogen, reflectie, samenwerking en een voortdurende toewijding aan de handhaving van fundamentele rechten en democratische waarden vereist.

Terwijl we nadenken over de gezamenlijke reis aan de hand van de inzichten van het FERMI webinar en dit document, kunnen we alleen maar het belang onderstrepen van gezamenlijke inspanningen om de integriteit van informatie hoog te houden. Het is duidelijk dat het opbouwen van digitaal vertrouwen en het bestrijden van desinformatie een gezamenlijke inspanning vereist op verschillende niveaus en vanuit alle sectoren van de samenleving. Het begrijpen en bestrijden van desinformatie draait niet alleen om regulering, maar ook om het bevorderen van een geïnformeerd en kritisch publiek dat in staat is om de 'waarheid' te onderscheiden in het tijdperk van een overvloed aan informatie.

SLOTOPMERKINGEN

Dit document is geproduceerd door [Convergence](#) als de toegewezen Social Sciences and Humanities (SSH) partner van FERMI en taakleider van "Training activities for all: Increasing understanding and digital trust" en maakt deel uit van het trainingspakket materiaal dat een aanvulling vormt op de respectieve trainingsactiviteiten die gedurende het project zijn ondernomen. Dit document is met name opgesteld naar aanleiding van de FERMI webinar "A dive into the societal landscape of disinformation - Balancing between Law Enforcement and Fundamental Rights to Increase Digital Trust" dat plaatsvond op 23/02/2024. Het doel van de trainingsactiviteit/webinar was om het begrip van desinformatie en digitaal vertrouwen te vergroten. Twee gewaardeerde gastsprekers presenteerden hun inzichten en onderzoek. De eerste gastspreker, Flavia Giglio,² focuste op haar juridisch onderzoek naar het wettelijk kader in de EU inzake desinformatie en de belangrijkste uitdagingen op het gebied van grondrechten bij het nemen en handhaven van tegenmaatregelen. Het onderwerp werd verder verrijkt door de tweede gastspreker, Carme Colomina,³ als expert op het gebied van communicatie, veiligheid en geopolitiek, en ging verder dan de FERMI-context met een bredere kijk op het maatschappelijke landschap van desinformatie.

Deze definitieve versie van het document is geredigeerd door Convergence op basis van de informatie en het materiaal afkomstig van de FERMI webinar "A dive into the societal landscape of disinformation - Balancing between Law Enforcement and Fundamental Rights to Increase Digital Trust".

² Flavia Giglio: Legal Researcher in IT law, cybercrime and fundamental rights at the KU Leuven Centre for IT & IP Law (CiTiP)

³ Carme Colomina: Senior Research Fellow on European Union, disinformation and global politics at CIDOB (Barcelona Centre for International Affairs)

VERDERE LEESTIPS

Dit gedeelte kan dienen als een handige gids voor personen die hun kennis over het fenomeen desinformatie willen uitbreiden. Houd er rekening mee dat dit slechts enkele suggesties/verwijzingen zijn, voornamelijk uit de context van de FERMI-webinar en relevante wetten/initiatieven/documenten die voldoen aan en/of betrekking hebben op de richtlijnen van de Europese Commissie.

- Bontcheva, Kalina, et al. *Balancing act: Countering digital disinformation while respecting freedom of expression*. Geneva, Switzerland: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2020).
- Charter of Fundamental Rights of the European Union. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12012P/TXT>
- Colomina, Carme and Sánchez Margalef, Héctor, *Othring and Belonging in a Europe in crisis: narratives, identities, and the New-Old divide*. Democracy & Belonging Forum, 2022
- Colomina, Carme, et al., *The impact of disinformation on democratic processes and human rights in the world*. Brussels: European Parliament (2021): 1-19.
- Council of Europe, *Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policymaking*, Available at: <https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/information-disorder>
- Council of the European Union, Council conclusions on Complementary efforts to enhance resilience and counter hybrid threats, 14972/19, 2019. Available at: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14972-2019-INIT/en/pdf>
- Council of the European Union, Council conclusions on strengthening resilience and countering hybrid threats, including disinformation in the context of the COVID-19 pandemic, 14064/20, 2020. Available at: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14064-2020-INIT/en/pdf>
- Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA (Law Enforcement Directive).
- European Commission, Action Plan against Disinformation (Joint Communication to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, 2018).
- European Commission, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Tackling online disinformation: a European Approach, COM/2018/236 final, 2018. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52018DC0236>

- European Commission, Directorate-General for Communication, (2019) Action Plan against disinformation : report on progress. Publications Office. Available at: <https://data.europa.eu/doi/10.2775/18729>
- European Commission, Joint Communication to the European Parliament, the European Council, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on Action Plan against Disinformation, JOIN(2018) 36 final, 2018. Available at: https://eeas.europa.eu/sites/default/files/action_plan_against_disinformation.pdf
- European Commission, Tackling online disinformation, 2021. Available at: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/tackling-online-disinformation>
- European Convention of Human Rights (ECHR), Available at: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ENG
- European Union, *Charter of Fundamental Rights of the European Union*, Official Journal of the European Communities, 2000. Available at: https://www.europarl.europa.eu/charter/pdf/text_en.pdf
- European Union, *The Strengthened Code of Practice on Disinformation* (European Union, 2022). Available at: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/2022-strengthened-code-practice-disinformation>
- Flore, M., *Understanding Citizens' Vulnerabilities: From Disinformation to Hostile Narratives*, EUR 30029 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020, ISBN 978-92-76-14307-9, doi:10.2760/276141, JRC118914. Available at: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC118914>
- Giglio, Flavia. Moderation of illegal content and social media scraping. Privacy and data protection constraints in the processing of publicly available data by law enforcement authorities. *i-Lex-Rivista di Scienze Giuridiche, Scienze Cognitive e Intelligenza Artificiale* 16.2 (2024): 17-33.
- Kalina Bontcheva and Julie Posetti (eds). *Balancing Act: Countering Digital Disinformation While Respecting Freedom of Expression*. Broadband Commission Research Report on Freedom of Expression and Addressing Disinformation on the Internet 2020. Available at: https://www.broadbandcommission.org/Documents/working-groups/FoE_Disinfo_Report.pdf
- Proposal (COD) 2021/0106 for a Regulation of the European Parliament and of the Council laying down harmonised rules on artificial intelligence (Artificial Intelligence Act) and amending certain Union legislative acts. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52021PC0206>
- Regulation (EU) 2016/679 of the European parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation) (GDPR). Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>

- De Europese Commissie heft een aantal initiatieven ontwikkeld om desinformatie aan te pakken:
 - de communicatie rond *'tackling online disinformation: a European approach'* is een verzameling instrumenten om de verspreiding van desinformatie aan te pakken en de bescherming van EU-waarden te waarborgen;
 - het *Action Plan* rond desinformatie beoogt het vermogen van de EU en de samenwerking in de strijd tegen desinformatie te versterken;
 - het *European Democracy Action Plan* ontwikkelt richtlijnen voor verplichtingen en verantwoordingsplichten van onlineplatforms in de strijd tegen desinformatie;
 - de *Code of Practice* rond desinformatie van 2018 was de eerste keer wereldwijd dat de sector op vrijwillige basis zelfreguleringsnormen overeenkwam om desinformatie te bestrijden. Het doel was om de doestellingen van de in april 2018 gepresenteerde [Commission's Communication](#) te bereiken;
 - het COVID-19 programma voor het monitoren van desinformatie, uitgevoerd door de ondertekenaars van de *Code of Practice*, fungeerde als een transparantiemaatregel om ervoor te zorgen dat online platforms verantwoording afleggen bij het aanpakken van desinformatie;
 - *European Digital Media Observatory* (EDMO) is een onafhankelijk observatorium dat factcheckers en academische onderzoekers met expertise op het gebied van online desinformatie, sociale mediaplatforms, door journalisten aangestuurde media en mediageletterden samenbrengt;
 - de [Strengthened Code of Practice on Disinformation](#), ondertekend op 16 juni 2022, brengt een breed scala aan spelers samen om zich te verbinden aan een brede reeks vrijwillige verbintenissen om desinformatie tegen te gaan.

PARTNERS

